

PSIHOSOCIJALNE INTERVENCIJE KOD ADOLESCENATA SA POREMEĆAJEM PONAŠANJA

PSYCHOSOCIAL INTERVENTIONS IN ADOLESCENTS WITH CONDUCT DISORDER

Maja Davidović¹, Anica Ranković¹, Ljiljana Simić¹
1 Klinika za psihijatrijske bolesti "Dr Laza Lazarević"

SAŽETAK

Uvod: Poremećaje ponašanja karakteriše ponavljajući i postojani obrazac disocijalnog, agresivnog ili prkosnog ponašanja koji krši prava drugih ljudi, društvene norme ili pravila prilagođena uzrastu. Ova grupa poremećaja je ozbiljnija od tipičnog adolescentnog buntovništva, nestašluka i prkosa, a agresivno i nedruštveno ponašanje prelazi granice tipične za uzrast deteta. Problemi u ostvarivanju prijateljskih odnosa i ne retko izolovanost zbog osećanja odbačenosti od strane zdravih vršnjaka stvaraju začarani krug i teškoće u društvenoj integraciji ovakve dece. Primenom dostupnih i savremenih psihosocijalnih pristupa postižu se terapijski ciljevi i promena ponašanja adolescenta prema društveno prihvatljivim oblicima ponašanja. Psihosocijalne intervencije su u vezi sa pozitivnim zdravstvenim ishodima i društvenom integracijom, što je od primarnog značaja za adolescente sa poremećajem ponašanja. Usmerene su na adolescenta, porodicu i okolinu i uključuju strukturisana savetovanja, individualni rad, rad sa porodicom, psihoterapiju i prevenciju recidiva. Psihosocijalne intervencije su ključne u lečenju poremećaja ponašanja s obzirom na to da još uvek ne postoji efikasan farmakoterapijski tretman.

Cilj: Cilj rada je da se analiziraju novija istraživanja kako bi se ispitao značaj i efekat psihosocijalnih intervencija u tretmanu poremećaja ponašanja i dati pregled terapijskih opcija za lečenje poremećaja ponašanja kod adolescenata.

Metod: Uvid u literaturu je izvršen pregledom elektronskih baza podataka (PubMed/MEDLINE, ScienceDirect i Google Scholar). Upotrebene su ključne reči: conduct disorders, challenging behaviors, disruptive behaviors, aggressive behaviors, prevalence, and treatment. Pregledom su obuhvaćena istraživanja (doktorske disertacije, pregledni radovi, metaanalize, članci i knjige) koja se odnose na dijagnostičke i terapijske protokole poremećaja ponašanja objavljenih u poslednjih deset godina.

Rezultati: Pregledom stručne i naučne literature možemo zaključiti da struka jasno preporučuje psihosocijalne intervencije kao prvi izbor lečenja poremećaja ponašanja. U terapijskom pristupu koristi se i farmakoterapija ali ne kao prvi ili jedini terapijski modalitet. Lekovima se najčešće redukuje agresivnost i razdražljivost jer navedeni simptomi često otežavaju primenu psihosocijalnih intervencija. Psihosocijalne intervencije osim individualnog rada s adolescentom zahtevaju i uključivanje porodice. Neke od psihosocijalnih intervencija u terapiji poremećaja ponašanja kod adolescenata su: funkcionalna porodična terapija, obuka roditeljskog upravljanja, pozitivni roditeljski program, multisistematska terapija i tretmani utemeljeni na kognitivnom pristupu. U različitim studijama pokazana je veća efikasnost kognitivno-bihevioralne terapije u odnosu na druge psihoterapije u tretmanu poremećaja ponašanja. Efekti kognitivno zasnovanih tretmana značajno smanjuju agresivna ponašanja u kući, školi i društvu u celini.

Zaključak: Poremećaj ponašanja je jedan od najdominantnijih poremećaja u dečjoj i adolescentnoj psihijatriji, kako po učestalosti pojave tako i u odnosu na rane i kasne posledice koje sa sobom nosi. Kod velikog broja dece i adolescenata poremećaj ponašanja u odrasloj dobi napreduje u antisocijalni poremećaj ličnosti, što predstavlja dalje opterećenje za društvo u celini. Upravo iz tog razloga je veoma važno rano prepoznavanje i lečenje poremećaja ponašanja u pedijatrijskoj populaciji.

Ključne reči: adolescenti, poremećaj ponašanja, tretman poremećaja ponašanja, psihosocijalne intervencije

ABSTRACT

Introduction: Conduct disorders are characterized by a repetitive and persistent pattern of dissocial, aggressive, or defiant behavior that violates the rights of other people, social norms, or age-appropriate rules. This group of disorders is more serious than typical adolescent rebelliousness, mischief and defiance, and aggressive and antisocial behavior exceeds the limits typical for the child's age. Problems in establishing friendly relations and, not infrequently, isolation due to feelings of rejection by healthy peers create a vicious circle and difficulties in the social integration of such children. By applying available and modern psychosocial approaches, therapeutic goals are achieved, and the behavior of adolescents is changed according to socially acceptable forms of behavior. Psychosocial interventions are associated with positive health outcomes and social integration, which is of primary importance for adolescents with conduct disorder. They are aimed at the adolescent, the family, and the environment and include structured counseling, individual work, work with the family, psychotherapy, and relapse prevention. Psychosocial interventions are crucial in the treatment of conduct disorders, given that there is still no effective pharmacotherapeutic treatment.

Objective: The objective of the paper is to analyze recent research in order to examine the importance and effect of psychosocial interventions in the treatment of conduct disorders and to provide an overview of therapeutic options for the treatment of conduct disorders in adolescents.

Results: By reviewing professional and scientific literature, we can conclude that the profession clearly recommends psychosocial interventions as the first choice of treatment for conduct disorders. In the therapeutic approach, pharmacotherapy is also used, but not as the first or only therapeutic modality. Aggressiveness and irritability are most often reduced with medication because the mentioned symptoms often make it difficult to apply psychosocial interventions. Apart from individual work with the adolescent, psychosocial interventions also require the involvement of the family. Some of the psychosocial interventions in the therapy of conduct disorders in adolescents are functional family therapy, parental management training, positive parenting programs, multisystemic therapy, and treatments based on a cognitive approach. In various studies, cognitive behavioral therapy has been shown to be more effective than other psychotherapies in the treatment of conduct disorders. The effects of cognitive-based treatments significantly reduce aggressive behaviors at home, school, and society as a whole.

Conclusion: Conduct disorder is one of the most dominant disorders in child and adolescent psychiatry, both in terms of frequency of occurrence and in relation to the early and late consequences it brings with it. In a large number of children and adolescents, behavior disorder in adulthood progresses to antisocial personality disorder, which represents a further burden on society as a whole. It is precisely for this reason that early recognition and treatment of conduct disorders in the pediatric population are very important.

Key words: adolescents, conduct disorder, treatment of conduct disorder, psychosocial interventions